

scheiden (385), lag het „*silva Odevelde sive Mentocht*”. Temidden van dit bos ontstond in de XIIIe eeuw het dorp Zaffelare (386). Reeds in de XIIe eeuw behoorde dit bos toe aan de Gentse Sint-Pietersabdij (387). Op het ogenblik dat deze het bos in cultuur wilde brengen (begin XIIIe eeuw), kwam zij in conflict met de Sint-Baafsabdij betreffende de novale tienden van dit gebied. Het bleek toen dat dit bos, hoewel een bezit van Sint-Pieters, tot dan toe deel had uitgemaakt van de H. Kerstparochie (388), waarvan het patronaatsrecht aan Sint-Baafs toebehoorde en waarvan het ressort nauwkeurig met het Sint-Baafsdomein ten N.-O. van Gent overeenstemde (389). Het gebied werd toen tegen een vergoeding uit de H. Kerstparochie geëximeerd. Deze feiten hebben ons getroffen, vooral in verband met het feit dat de graaf van Vlaanderen in het begin van de XIIe eeuw zekere rechten op dit bos had kunnen laten gelden (390). Wij vragen ons af of het vóór de X^e eeuw geen deel had uitgemaakt van het Sint-Baafsdomein ten N.-O. van Gent en door de graaf in de X^e eeuw was achtergehouden. De N.-W. uitlopers van dit *silva Odevelde sive Mentocht*, in de omgeving van Mendonk, vormden in de XIIe-XIIIe eeuw een belangrijk element van het abdijsdomein te Mendonk (391) en overigens schakelt het zich op natuurlijke wijze in bij de andere boscomplexen der Sint-Baafsabdij ten N.-O. van Gent.

* * *

Met de behandeling van enkele grote afgetekende boscomplexen in het gebied ten N.-O. van Gent hebben wij natuurlijk nog niet alle woeste gronden besproken die in de XIIIe eeuw, na hun vruchtbaarmaking, deel uitmaakten van het Sint-Baafsdomein. Ze zijn echter minder belangrijk. Nochtans mogen we dit overzicht niet besluiten zonder melding te maken van de uitgestrekte woeste gronden die tot in de XIIe eeuw rondom Oostakker, en vooral ten N.-O. van dit jongere dorp gelegen

(385) Zie hoger, p. 188, n. 338.

(386) VAN LOKEREN, *Chartes Saint-Pierre*, I, nr 584 (a^o 1246). Het suffix *-lare* wijst op de oorspronkelijke bebossing : vgl. DE WILDE, *Groei der Waassche dorpen*, p. 40. Het dorp ontving in 1260 een keure : VAN LOKEREN, *Chartes Saint-Pierre*, I, nr 707; BERTEN, *Cout. Seigneuries enclavées*, p. 257, n° 1; VAN ACKER, *Placita generalia*, p. 153.

(387) VAN LOKEREN, *Chartes Saint-Pierre*, nr 245 (a^o 1150); VOET, *Othelbold*, p. 118, n. 1.

(388) SERRURE, *Cart. Saint-Bavon*, nr 148.

(389) Zie hierna, p. 200.

(390) Zie de oorkonde geciteerd hierboven, n. 387.

(391) Zie hoger, p. 156. Delen van dit bos, gelegen te Mendonk, werden nog in de XIIIe eeuw aan Sint-Baafs geschonken : VOET, *Othelbold*, p. 118, n. 2.

waren (392). Het gebied ten Z. van Oostakker werd gedeeltelijk in de Middeleeuwen ontgonnen en maakte waarschijnlijk deel uit van de *villa* Slotte (393). Het gebied ten N.-O. van Oostakker is echter zo uitgestrekt (394) dat we moeilijk kunnen aannemen dat het in de X^e-eeuwse *villa* Slotte begrepen was. Het werd pas in de XIIe eeuw definitief ontgonnen (395), doch over zijn oorspronkelijk statuut binnen het Sint-Baafsdomen tasten we in het duister.

3. — *Besluit*

Het is ons thans mogelijk tot besluit enkele problemen te bespreken die de domeingroep ten N.-O. van Gent als geheel betreffen.

In de eerste plaats verdient de kerkelijke organisatie van de domeingroep onze aandacht. Reeds vaker hadden wij de gelegenheid aan te stippen dat de H. Kerstparochie of *Christikerka* vóór de XIIIe eeuw gans de domeingroep omvatte. Zij was dus zeer uitgestrekt, zoals dit voor talrijke parochies het geval was, vóórdat zij in de XIIe-XIIIe eeuw door oprichting van nieuwe, door ontginning ontstane parochies (396) werden verbrokkeld. Hun uitgestrektheid is te verklaren door het feit dat deze parochies meestal een nog niet ontgonnen, dun bevolkt gebied omvatten, dat zelf zeer uitgestrekt was (397). De parochiale macht over die uitge-

(392) *Eekhout* was in 1585 de naam van een straat te Oostakker (RAG, Fonds Kaarten en Plans, nr 369). Vgl. de Eekstraat ten Z. en de Eekhoudries ten N. van Oostakker (*ibidem*). Talrijke lenen waren „*ten Eekhout*” gelegen : RAG, Sint-Baafs, Rollen en varia, leenrol ca 1270, 1^e stuk, r. 54 (leen van *Godefridus advocatus* : 7 b. „*apud Oestackre, in loco qui dicitur Heechout*”); RAG, Sint-Baafs, nr 61, f. 3^r, 14^v, 15^r, 19^v. Vgl. talrijke gronden „*in Utvang*”, te Oostakker (*Utvang = wostina* : vgl. GIJSSELING, *Oudenburg*, p. 82, n. 3); RAG, Sint-Baafs, K 1436, f. 63^r, „*van den Huutfanghe*” onder § *Oostakker*. RAG, Sint-Baafs, nr 869 (lisse) : ca 13 bunder „*liggende... te Wittewalle, ghebeeten den Uutvanc*” (pachtbrief van het goed te Wittewalle van 1535). Wittewalle lag aan de weg van Oostakker naar Hyfte, d. i. ten N. van Meerhoute en ten Z. van de enclave van de voogd te Desteldonk, die de kenschetsende naam „heerlijkheid van de Woestijne” droeg. Vgl. RAG, Fonds Kaarten en Plans, nr 369. Zie ook „*de niuwe wostine*” te Oostakker (SERRURE, *Cart. Saint-Bavon*, p. 129, r. 22). De naam Oostakker zelf wijst misschien op woeste grond : *Oost-* kan de vervorming zijn van „*woest*”, uit „*wastina*” (vgl. DE WILDE, *Groei der Waassche dorpen*, pp. 42-43). Het is waarschijnlijk niet de benaming van een akker naar één der vier windstreken : dergelijke akkers zijn in de omgeving niet te vinden en bovendien werd Oostakker de naam van een agglomeratie.

(393) Zie hoger, p. 151.

(394) Vgl. de ligging van Wittewalle : hierboven, n. 392.

(395) Zie verder, p. 213.

(396) DE MOREAU, *Histoire de l'Eglise en Belgique*, III, pp. 361-362.

(397) Vgl. de volgende parochies : Sijssle (GANSHOF, *Iets over Brugge*, p. 285 en n. 32; STRUBBE, *Parochies te Brugge*, p. 359). Waasmunter (KOCH, *Rechterlijke organi-*

strekte gebieden was veelal in handen van de heer die er een groot deel of zelfs de totaliteit van de grond bezat. Kerkelijk kwam deze macht, vooral in onze gewesten, waar de kerkelijke organisatie uitgaande van de bisschoppen tot in de XIe eeuw bijna niet bestond (398), gewoonlijk toe aan de kerk van een domaniale heer, in vele gevallen een abdij (399). Dit verklaart het dikwijls voorkomende verschijnsel dat de grenzen van domein en parochie zo nauwkeurig samenvallen (400).

De Sint-Baafsabdij werd door Amandus gesticht aan de bewoonde rand van een uitgestrekt gebied dat tot in de XIIe-XIIIe eeuw hoofdzakelijk uit bossen en *wastinae* bestond. Vermits de bewoonde gedeelten in haar onmiddellijke nabijheid lagen, ging de abdijskerk de functie van een parochiekerk vervullen (401). De abdij kreeg een parochiaal ressort, nl. *Christikerka*. Dit was zo ten laatste in de Karolingische tijd (402). Reeds in de VIIe eeuw was een kapel in het moeilijk te bereiken en afgelegen Mendonk aan de Christikerk ondergeschikt. De grens van de parochie viel daar blijkbaar toen reeds samen met de domeingrens, die gevormd werd door de vroegere Durme, d. i. de tegenwoordige Zuidlede (403). Merkwaardig is het dat zij eveneens de grens was tussen de *pagus Gandensis* en de *pagus Waas* (404). Vooraleer het „*silva Odevelde sive Mentocht*” uit de H. Kerstparochie werd geëximeerd (XIIIe eeuw), volgde de parochiesgrens de Durme ook in O. richting voorbij Mendonk (405). Of zij hier ook domeingrens was konden wij niet met zekerheid vaststellen. In ieder geval, de O. grens van de H. Kerstparochie werd gevormd door de O. grens van de parochie Zaffelare, die uit de H. Kerstparochie was geëximeerd : zij volgde de tegenwoordige grens tussen de gemeenten Zaffelare en Eksaarde. Reeds in de VIIe eeuw reikte het Sint-Baafsdomein tot *Haermaersdonc* te Zeveneken. Zeveneken is een parochie die tot in de XIIIe eeuw van de H. Kerstparochie deel uitmaakte (406).

satie, p. 112). O. L. Vrouw Sint-Pieters te Gent (KOCH, *Diplomatische studie*, p. 95). Akkergem (zie verder, pp. 238-239).

(398) GANSHOF, *L'église en Belgique*, p. 726.

(399) Gewoonlijk deed de abdijskerk dienst als parochiekerk voor het domein in de omgeving der abdij : DE CLERCQ, *Kerkelijke instellingen*, p. 119.

(400) Voor Gent : vgl. VAN WERVEKE, *Kritische studiën*, p. 32; DE CLERCQ, *Kerkelijke instellingen*, p. 122.

(401) DE CLERCQ, *Kerkelijke instellingen*, pp. 118-119.

(402) DE CLERCQ, *art. cit.*, p. 122.

(403) Zie hoger, p. 134.

(404) DHONDT, *Ontstaan vorstendom Vlaanderen*, pp. 541-543 en 546, n. 3.

(405) De Durme vormde immers de N. grens van de parochie Zaffelare, gelegen ten O. van Mendonk. Bij de ontginning van het „*silva Odevelde sive Mentocht*”, waaruit de parochie Zaffelare ontstond, werd het gebied van dit bos uit de H. Kerstparochie geëximeerd en aan Sint-Pieters te Gent toegewezen : zie hoger, p. 199.

(406) Zie verder, p. 212.